

Stanje gozdov v Evropi: Genski viri (stanje leta 2010)

Tehnične smernice za ohranjanje in rabo genskih virov

Slovenija

Evropski program za varovanje gozdnih genskih virov (EUFORGEN) ob pripravah poročil o stanju gozdov v svetu in v Evropi (skupna poročila MCPFE – Forest Europe, UNECE in FAO) koordinira in ureja pripravo poročila za indikator 4.6: Genski viri, ter pripravlja strokovne osnove za resolucije in izjave ministrskih konferenc za javnost.

Ohranjanje in raba gozdnih genskih virov predstavlja eno od osnov za trajnostno gospodarjenje z gozdovi. Genetska pestrost zagotavlja, da lahko drevesna vrsta preživi, se prilagaja in razvija pod vplivi spreminjajočega se okolja. Genetska pestrost je tudi osnova za ohranjanje vitalnosti gozdov ob pojavu bolezni in škodljivcev. Gospodarjenje z gozdovi v Evropi je večinoma zasnovano na gospodarjenju z naravnimi populacijami gozdnega drevja in z obnovo gozdov na osnovi naravnega ali vnesenega pomladka, ki vedno vključuje uporabo genetskega materiala.

Skoraj vse evropske države so organizirale mreže večjih gozdnih sestojev, v katerih je gospodarjenje prilagojeno ohranjanju genetske pestrosti. *In situ* enote varovanja genskih virov vključujejo populacije gozdnega drevja, ki so prilagojene na lokalne razmere v okolju. Običajno so te enote deli gozdov, v katerih se izvaja multifunkcionalno gospodarjenje z gozdovi. Lahko so zaščitena območja in semenski sestoji. *Ex situ* enote varovanja genskih virov vključujejo sestoje in klonske zbirke, ki izvirajo iz zbranege ali umetno razmnoženega genetskega materiala. Seme gozdne-

ga drevja se pridobiva v izbranih semenskih sestojih ali v posebnih nasadih - semenskih plantažah.

Leta 2010 je 38 evropskih držav prispevalo podatke za Poročilo o stanju gozdov v Evropi za indikator 4.6 Genski viri. Od teh nas je 24 držav prispevalo podatke tudi za predhodna poročila o gozdnih genskih virih. Večina držav je za poročanje uporabila portal projekta EUFGIS (<http://portal.eufgis.org>). Pogoji za vključitev v evropsko bazo podatkov o genskih rezervatih je, da imajo sprejet vsaj osnovni gozdnogospodarski načrt, v katerem je glavni cilj varovanje genskih virov določene vrste ali skupine vrst. Decembra 2010 je ta portal vključeval podatke o 2358 enotah, v katere je vključenih 3137 populacij gozdnega drevja.

Skupno je v 35 evropskih državah 445.588 ha gozdov gospodarjenih z namenom *in situ* ohranjanja genskih virov. Hkrati je 864.544 ha v 38 državah (brez Ruske federacije) gospodarjenih z namenom proizvodnje gozdnega reprodukcijskega materiala, kar je za približno 330.000 ha več kot leta 2000. Podatki so bili zbrani za skupno 139 drevesnih vrst, vendar je večina aktivnosti usmerjena v 5 gospodarsko najpomembnejših drevesnih vrst.

V slovenskem Seznamu gozdnih semenskih objektov obsegajo gozdni genski rezervati 19 drevesnih vrst na skupno 1.135,9 ha gozdov, za 3 vrste obstajajo živi arhivi ali ustrezni provenienčni testi, za 30 vrst na skupno 4.081 ha pa imamo odobrene gozdne semenske

objekte.

Januarja 2010 je bila sprejeta Odredba o seznamu drevesnih vrst in križancev vrst, tako da zdaj velja zakon za 77 vrst na območju Slovenije, predvsem zaradi možnosti odobritve objektov z namenom ohranjanja gozdnih genskih virov – dinamičnih enot varovanja. Tako je bil seznam gozdnih semenskih objektov januarja že dopolnjen z genskim rezervatom tise v Kolpski dolini.

Še vedno pa ostaja problem koordinacije velikega števila zasebnih lastnikov gozdov, saj je vsaka odobritev gozdnega semenskega objekta in genskega rezervata pogojena z vlogo s strani vseh lastnikov parcel, na katerih raste sestoj. Tako imamo npr. že več kot 10 let evidentiran izjemen sestoj skorša v bližini Krkavč v Šavrinskem gričevju, vendar je odobritev onemogočena zaradi prevelikega števila lastnikov gozda.

Gospodarjenje v gozdnem genskem rezervatu ne pomeni omejevanja pravic lastnikov gozdov, saj je v njih dovoljena sečnja ob upoštevanju podpore ciljni drevesni vrsti ali skupini vrst. Obnova je dovoljena z naravnim pomlajevanjem ali z gozdnim reprodukcijskim materialom iz istega ali sosednjega sestoja. Hkrati pa imajo lahko lastniki gozdov določene prednosti pri izvedbi potrebnih gozdnogojitvenih in varstvenih del, saj gre za sestoje s poudarjeno funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Hojka Kraigher,
nac. koord. EUFORGEN